

УДК 636.4 033:636. 4. 082 : 619

АДАПТАЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ СВИНЕЙ СУЧАСНИХ ГЕНОТИПІВ В УМОВАХ ПРОМИСЛОВИХ КОМПЛЕКСІВ

*Іванов В.О. - д. с.-г. н., професор,
Нестеренко О.П. – магістрант,
Кремінська Т.В. – магістрант, Херсонський ДАУ*

Постановка питання. Сучасні системи розведення сільськогосподарських тварин ґрунтуються на найбільш повному та ефективному використанні біологічних можливостей їх організму.

Розробка фізіологічно обґрунтованих технологій утримання, годівлі й експлуатації свиней в умовах промислових комплексів неможлива без урахування такої категорії, як адаптація. Особливо актуальним це питання стало останніми роками, коли технології виробництва продукції змінюються настільки швидко, що виникає невідповідність між біологічною природою, фізіологічними можливостями організму та зовнішнім середовищем [1].

На свиней майже безперервно впливає безліч зовнішніх факторів: технологія виробництва (спосіб утримання, щільність розміщення, величина груп, мікроклімат приміщення, тип і рівень годівлі, біологічна повноцінність раціонів, способи підготовки й роздавання кормів, якість води); ветеринарно-профілактичні та зоотехнічні заходи (вакцинація, санітарна обробка тварин, зважування, кастрація, тощо).

Це вказує на винятковість і складність процесів формування адаптивних систем у продуктивних свиней, спрямованих на підтримання норми здоров'я, тобто такого стану біосистеми, при якій забезпечується максимальна їх пристосованість. Здоров'ям тварин є підтримання стійкої рівноваги системи з навколишнім середовищем. На його підтримку організм витрачає енергію тим більшу, чим сильніше відхиляються фактори взаємодії від норми, до якої максимально дешево, з точки зору витрат енергії, пристосована популяція. У процесі тривалої і інтенсивної адаптації відбувається перебудова не тільки енергетичних, але і структурних механізмів, тобто конституції. У зв'язку з цим поняття міцної конституції можна сформулювати як стан організму, який не тільки відповідає конкретним умовам життя, але і здатний реагувати на значні коливання середовища у той чи інший бік від норми без зниження продуктивності та погіршення здоров'я. Усе це багато в чому пояснює той факт, що процеси акліматизації та адаптації тварин до умов промислової технології свинарства часто проходять дуже складно і неоднозначно. Подібне стало особливо очевидним у зв'язку зі збільшенням надходження в країну імпортного племінного поголів'я свиней [5].

Стан вивчення питання. Проблема адаптації та акліматизації у свинарстві країни стоїть дуже гостро, оскільки ринок вимагає свинину з високим вмістом якісного м'яса. А для цього необхідно покращити м'ясні і відгодівельні якості порід свиней, що розводяться.

Головним стримуючим фактором повільного поліпшення м'ясних якостей вітчизняних м'ясних порід свиней і зниження цих ознак у імпортних є, в першу чергу, низький рівень годівлі.

Виходячи з того, що вітчизняні умови годівлі і утримання значно поступаються закордонним, повністю реалізувати високий генетичний потенціал не є можливим.

Життя сучасних свиней протікає в одноманітній обстановці (в одному і тому ж станку) при тьмяному освітленні, постійному шумі працюючих механізмів, різких змінах, пов'язаних із транспортуванням, і тому викликає у них шоківий стан.

Підвищення продуктивності у деяких м'ясних порід свиней методом селекції супроводжувалося появою у них гормональної та вегетативно-нервової, високої нервової збудливості і чутливості серцево-судинної системи. У зв'язку із загостренням екологічної ситуації на порядок денний постає завдання створення адаптивної системи промислового тваринництва.

Підвищена схильність деяких порід м'ясного напрямку до стресів, що супроводжувалася зниженням природної резистентності, або адаптації, отримала спеціальне найменування - синдром поганої адаптації, або стресовий синдром свиней. Його поширення серед свиней на промислових фермах багатьох країн стає все більш гострою проблемою, оскільки супроводжується великими збитками від смертності тварин при транспортуванні і проведенні звичайних зоотехнічних заходів [2].

Свині знаходяться на грані психічного виснаження, викликаного тривалим нервовим напруженням. У цей момент вони відчувають стрес, тільки коли резервні, пристосувальні можливості організму будуть вичерпані.

Стрес приводить до значного зниження і якості м'яса. Вперше дефекти м'яса, отриманого від стресованих свиней, описали американські вчені в 1964 році і дали йому назву PSE-свинина і DFD-свинина. Синдром PSE пов'язаний із зниженням вологостримуючої здатності м'яса та переходу його з червоного в палева. При синдромі DFD відзначається високим значенням рН. М'ясо стає темним, щільним і сухим, у ньому швидко розвивається мікрофлора, яка веде до псування продукції. Як палева, так і темна свинина малопридатні для виготовлення ковбас, консервування і тривалого зберігання. В даний час у багатьох країнах проводиться відбір і селекція свиней на стійкість їх до синдрому палевої і темної свинини [3].

Домашні свині, як і дикі, допитливі і проявляють велику цікавість до навколишнього середовища. Від замкнутого простору станків, тривалої одноманітності вони починають нудьгувати, і цей стан приводить до все тих же невротичних явищ і захворювань. Щоб не допустити стресових станів, необхідно поліпшити настрій у тварин.

Існує кілька способів рішення проблем адаптації: технологічний — удосконалення обладнання й розробка оптимальних технологічних способів і прийомів; фармакологічний — пошук різноманітних препаратів — адаптогенів тощо; селекційний — виведення високорезистентних ліній і порід свиней.

Технологічний спосіб включає створення сприятливих умов експлуатації тварин при максимальній оптимізації факторів зовнішнього середовища (за-

безпечення повноцінними кормами, створення оптимального зоогігієнічного режиму, застосування найбільш досконалих технологій) [1].

Методами чистопородної спрямованої селекції поставлену задачу в короткі терміни вирішити практично неможливо. Цей процес дуже тривалий, трудомісткий і дорогий. Для нього потрібно кілька десятків років і мільярди гривень. Вихід один - «прилиття крові» високоцінних м'ясних порід свиней закордонної селекції. Використовуючи прийоми і методи «прилиття крові» спеціалізованих м'ясних порід західної селекції, можна в 2,5-3 рази скоротити терміни отримання конкурентоспроможної м'ясної свинини і заощадити значні кошти. Однак, як показує практика, адаптація та акліматизація західних порід свиней проходить складно і з великими втратами.

Щоб бути здоровими, тварини повинні рухатися. Гіподинамія позначається на здоров'ї тварин. Недолік рухів свині нерідко компенсують грою. Для таких цілей використовують спеціальні "іграшки", підвішені на ланцюгах. Розгойдуючи їх, тварини активно рухаються [6].

З більш кардинальних заходів фармацевтична промисловість пропонує хімічні засоби управління психічним станом - так звані транквілізатори, які вже давно міцно увійшли в життя не тільки людей, але і тварин. Тепер перед транспортуванням або іншими неприємними процедурами їм дають заспокійливі лікарські засоби. Без цих препаратів втрати живої маси поросят досягають 15 - 18 відсотків, а число загиблих зростає в 3 - 5 разів.

Результати досліджень свідчать про нездатність м'ясних генотипів свиней, завезених з-за кордону, до швидкої адаптації та акліматизації без втрати продуктивності в умовах промислової технології виробництва свинини в господарствах країни.

За даними Коновалова І.В. [4], який після проведених дослідів у період адаптації свиней породи ландрас після завезення з-за кордону вивчав їх пристосувальні властивості в ряді двох-трьох поколінь в умовах промислової технології виробництва свинини, було встановлено, що з усіх досліджуваних показників чистопородні ландраси I покоління, порівняно з поколінням акліматизантів, відрізняються зниженням практично всіх показників відтворювальних якостей (багатоплідність, маса гнізда при відлученні). Це говорить про те, що адаптаційна здатність організму несе вагомий вплив на завезених тварин, особливо їх перших нащадків.

У наступних поколіннях відмітилася тенденція до підвищення відтворювальних і відгодівельних якостей. Ураховуючи, що тварини були імпортовані з-за кордону, було встановлено, що температурний гомеостаз у свиней не мав істотних порушень, що свідчить про задовільну пристосованість цієї породи в нових кліматичних умовах.

Таким чином, було доведено, що адаптовані тварини породи ландрас забезпечують високий рівень показників відтворювальної здатності при використанні їх у системах схрещування.

Висновки і пропозиції. 1. Встановлено, що для досягнення високих показників продуктивності імпортованих свиней доцільно враховувати весь комплекс факторів, які впливають на їх добробут. У першу чергу, необхідно подбати про створення умов для швидкої і безболісної адаптацію кожної тварини.

2. Рекомендувати спеціалістам свинарських підприємств спрямовувати свої зусилля і не лише на підтримання здоров'я на оптимальному рівні, а ще й на створення, таких умов вирощування свиней, за яких забезпечується максимальна реалізація їх генетичного потенціалу.

Перспективи подальших досліджень. Ураховуючи теоретичне і практичне значення висвітленої проблеми, є доцільним у подальшій розробці нових технологічних і селекційних способів та прийомів підвищення адаптації свиней.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Біологія свиней: підручник / В.О. Іванов, В.М.Волощук. — К.: ВЦ НУБіП України, 2009. — 334 с.
2. Степанов В.И., Михайлов Н.В. Свиноводство и технология производства свинины/ В.И.Степанов, Н.В.Михайлов—М.: Агропромиздат, 1991- 240 с.
3. Свинарство і технологія виробництва свинини: Підручник/ В.І.Герасимов, В.П.Рибалко, Л.М.Цицюрський та ін. — К.: Урожай, 1996. — 352 с.
4. Коновалов І.В. Адаптаційні та продуктивні якості свиней породи ландрас в умовах промислової технології: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук: спец. 06.02.04 «Технол. вироб. прод. твар.» / І.В Коновалов. — Миколаїв, 2012. — 18 с.
5. <http://agriculture.by>.
6. <http://referatplus.ru>.

УДК. 636.2.034.061.082

РОЗВИТОК ЛІНІЙНИХ ПРОМІРІВ ХУДОБИ РІЗНИХ ПОРІД МОЛОЧНОГО НАПРЯМУ ПРОДУКТИВНОСТІ

Каратєєва О.І. - аспірантка, Миколаївський ДАУ

Постановка проблеми. На всіх етапах розвитку суспільства головним є забезпечення населення високоякісними та повноцінними продуктами харчування. Це можливо при вирішенні ряду питань щодо збільшення обсягів виробництва усіх видів тваринницької продукції. А як відомо, тільки здорові, добре розвинуті тварини здатні давати максимум продукції за оптимальних умов для тривалого їх використання [6]. Корова молочного напрямку продуктивності спроможна продукувати високі надой протягом тривалого часу, якщо має специфічну будову, притаманну коровам молочного типу [5].

Стан вивчення проблеми. Вагоме місце в цьому аспекті займає цілеспрямована селекційно-племінна робота з удосконалення племінних та продуктивних якостей тварин. З її допомогою створюються такі тварини, які в певних умовах годівлі та утримання спроможні давати якісну і дешеву продукцію [3]. Серед показників, що характеризують продуктивні якості високопродуктивних тварин, важливе значення надається типові тварин. Особливості будови тіла тварин визначають його тип, що вказує на мету їх використання [1, 2]. Тому